

PEREVÄGIVALD ON VÄGIVALD, MIS ON HUKKAMÕISTETAV JA SELLEST TULEB RÄÄKIDA.

Saateks

Ühiskonna igapäevaelus toimub pidevalt muutusi ning tõstatub teemasid, mis väärivad koolis käsitlemist, kuid mis ei jõua piisavalt kiiresti riiklikku õppekava ainekavadesse. Lisaks aineõpetusele näeb riiklik õppekava ette läbivate teemade käsitlemist ja õpetajal on oma töö planeerimisel piisavalt autonoomsust, et ainekavades elu poolt tõstatatavaid teemasid õpilastega käsitleda.

Üheks riiklikus õppekavas pealiskaudselt või ühekülgselt käsitletud teemaderingiks on vägivald - nii koolis, tänaval kui kodus. Põhikooli inimeseõpetuse esimese kooliastme (I-III klass) õptulemusena on sätestatud: "mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalla korral". Vägivalla käsitlemine on samuti ette nähtud ühiskonnaõpetuse kolmanda kooliastme (VII-IX) klassi ühiskonnaliikmete õiguste plokis teemadena "vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm". Lisaks nendele põgusatele ainekavadesse sisse kirjutatud viidetele võimaldavad põhikoolis vägivalla teemat käsitleda läbivad teemad tervis ja ohutus ning väärtused ja kõlblus.

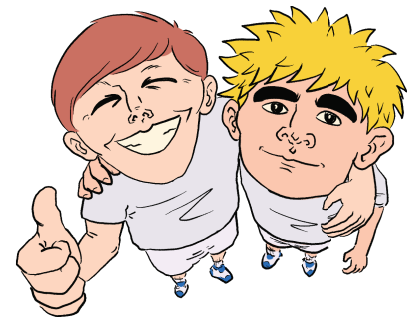
Perevägivald on delikaatne kuid ühiskondlikult väga häiriv ning lapsele raskete tagajärgedega teema, eriti põhikoolieas lapse jaoks. Ühiskonna jaoks on vajalik, et sellest räägitaks, et see avalikustataks ja et inimesed teaksid, mida ja kuidas perevägivaldaga toimetulemiseks saab igäüks ise ära teha.

Käesolev materjal pakub tuge vägivalla teemade käsitlemisele põhikoolis nii õpetaja valikul ainetundides, klassijuhatajatöös või tunniväliselt. Õpetaja abistamiseks on valmistatud kolm lühikest ca 2 minuti pikkust joonisfilmi, mis keskenduvad perevägivald teemale.

Eesmärk

Käesoleva materjal on suunatud eelkõige 6. - 8. klassi õpilastele eesmärgiga:

- teadvustada vägivalla olemust
- viia õpilasteni teadmine, et vägivald inim- ja peresuhetes meie ümber on reaalsus
- näidata vägivalla kahjulikku mõju inimeste ja eludele ja ning terve ühiskonna heaolule
- veenda õpilasi, et vägivalla vastu on võimalik võidelda ja seda tõkestada
- anda juhiseid käitumiseks olukordades kui ollakse vägivalla tunnistajateks või ohvriteks
- julgustada õpilasi oma probleemidest rääkima

Tundide/tegevuste kavandamine

Vägivalla temaatika on eriti seda mingil moel kogenute jaoks tavaliselt väga delikaatne, mille avalikustamisest eelistatakse hoiduda. Ometi on see inimeste ning kogu ühiskonna heaolu ja vaimse tervise säästmise eesmärgil väga vajalik. Täna ongi olukord vägivalla avalikustamisel juba parem kui veel vaid mõned aastad tagasi.

Õpilaste vastavad isiklikud kogemused ja läbielamised ei pruugi olla koolis teada. Seetõttu on tarvis vägivalla, sh perevägivald käsitlemisel luua klassis esmalt õhkkond, mis oleks kõikide jaoks turvaline ja usalduslik ning tekitaks igäühes vabatahtliku soovi mingil hetkel oma kogemustest rääkida või seisukohti avaldada.

Tundide/tegevuste planeerimiseks on õpetajal esmalt tarvis vaadata läbi kõik kolm lühikest joonisfilmi ja mõelda sellele, mil määral ta ise on neid kasutades vägivalla temaatika käsitlemiseks ette valmistatud. (Käesolev juhendmaterjal sisaldab abistavaid viiteid teemakohastele allikatele ja õigusaktidele.) Väga oluline on, et õpetaja oleks samamoodi teadlik oma õpilaste ettevalmistatusest. Õpetaja koostab iga joonisfilmi kohta töölehe küsimustega, kuhu õpilased saavad kirjutada küsimustele oma vastused või täita muu õpetaja poolt antud ülesande.

Tunnid/tegevused tuleks seejärel planeerida ajaliselt, eesmärkide poolest, tegevuste poolest, oodatavate tulemuste poolest ja kinnistamise viisi poolest.

Tundide/tegevuste metoodika

Kolm joonisfilmi ja vägivalda käsitlevad abimaterjalid võimaldavad kavandada erineva ülesehitusega tunde/tegevusi. Teema delikaatsusest tulenevalt on eriti oluline jälgida, et kavandatav ja läbi viidav oleks õppijatele eakohane ning jõukohane, pakuks õpilastele rohkelt võimalusi aruteluks, väljaütlemisteks, rühmatöök ja muuks tegevuseks, mis õpilasi aktiveerib ja teeb nendest tunnis võrdsed partnerid.

Sissejuhatus

Tund/tegevus peaks algama vestlusega õpilaste vägivallateadlikkuse väljaselgitamiseks. Selleks võib õpetaja kasutada arutelu tekitamist mõne aktuaalse juhtumi üle, millest ühiskonnas/kogukonnas/koolis räägitakse, või koostab õpetaja ise mõned küsimused, millega püüab välja selgitada õpilaste taustateadmised vägivalda faktidest. Tund/tegevus võiks alata ka ühe joonisfilmi vaatamisega ning sellele järgneva vestlusega. Nii on võimalik häälestada õpilasi teemast rääkima ning neil võimaldatakse hakata õppeprotsessis aktiivselt osalema.

Sisukäsitus

Tundide /tegevuste sisulises fookuses on eakohased joonisfilmid, mis avavad vägivalda teemat erinevatest aspektidest. Õpetaja peaks tunde/tegevusi kavandades need ajaliselt läbi mõtlema. Sellest oleneb, kas jõutakse vaadata ühte, kahte või kolme filmi. Igal juhul peab tundidest/tegevustest oodatava efekti saamiseks jõudma läbi viia sissejuhatava orienteeriva õpilaste aktiveerimise, õpetusliku sisu edastamise ja õpilastelt tagasiside saamise ning kinnistamise. See tähendab, et kõiki kolme filmi ei pruugita jõuda ühes tunnis/tegevuses kasutada, vaid neid saab planeerida rohkem.

Joonisfilmide näitamise/vaatamise järjekord on vaba. Oluline on, et nende vaatamisele järgneks analüüs. Selleks saab kasutada iga konkreetse filmi kohta koostatud töölehti küsimustega/ülesannetega.

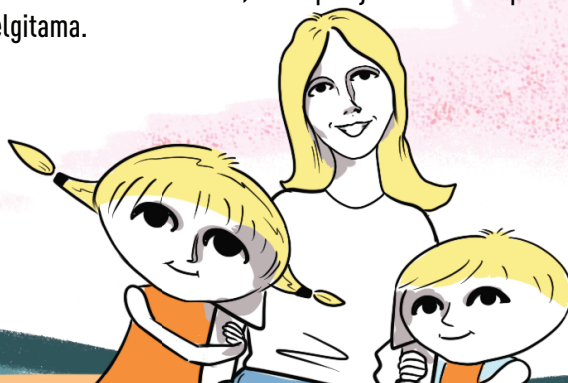
I joonisfilm - "Näiline musterperekond"

Küsimused iseseisvaks tööks ja klassis aruteluks:

1. Kes ja kuidas saab märgata lapse muret?
2. Kes on perevägivalda ohvrid joonisfilmis?
3. Milline on perevägivald joonisfilmis?
4. Kas perevägivald on pere siseasi?
5. Mida ma teen, kui ma märkan perevägivalda?
6. Kes ja kuidas saavad joonisfilmi perevägivalda ohvreid abistada ja toetada?
7. Mida ja kuidas sina teed, kui on vaja sõpra aidata?
8. Kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks perevägivalda puhul nii ohver kui ka perevägivaldast teadlik olev inimene?
9. Mida pead veel oluliseks, et ära hoida vägivalda kodus, koolis, tänaval internetis ja meedias?
10. Mida pead veel oluliseks, et ära hoida vägivalda kodus, koolis, tänaval, internetis ja meedias?

Nende küsimuste abil on võimalik iga filmi vaatamise järel lasta õpilastel kas iseseisvalt või soovitatavalt paardesse - rümadesse jagatult vastuseid leida. Oluline on, et järgnev küsimustele vastamine ei kujuneks formaalseks, vaid et nendest asjadest räägitaks. Igaüks kes soovib peab saama sõna sekka öelda. Kõige tulemuslikum on, kui õpilased väljendavad erinevaid arvamusi ja seisukohti ning neid saab ühiselt arutada. Kellegi arvamust ei tohi kritiseerida, vaid õpetaja suunamisel peaks arvamuste paljususe puhul neid analüüsima ja täpsemaid vastuseid selgitama.

Tagasiside ja kinnistamine

Ealiselt sobib õpilastega viia läbi mitmesuguseid tegevusi, millega käsitletud tagasisidestada ja kinnistada. Kinnistamiseks sobivad mitmesugused tegevused. Võib lihtsalt ärgitada õpilasi nähtu ja teada saadu põhjal laiemalt rääkima ja arutama, võib kas individuaalse või rühmatööna lasta koostada vägivallast hoidumise ja jagu saamise mitmepunktilise tegevuskava või reeglid. Hästitoimiv moodus on jagada õpilased rühmadeks ning lasta neil joonistada pilt. Kuna kõik joonisfilmid näitavad ja selgitavad ebasoovitavaid olukordi ning nende lahendamise võimalusi, siis rühmapildina on otstarbekas paluda kujutada häid lahendusi ja turvalisi olukordi peres või koolis. Igaks tegevuseks, ka klassis joonistamiseks, vajavad õpilased selget ülesannet, ja piisavalt aega. Joonistamise puhul ka korralikke töövahendeid.

Ükskõik mida õpetaja kinnistamiseks kas individuaalselt või rühmatööna kasutab, peab jääma piisavalt aega oma loomingu, olgu selleks siis kirjalik kava, reeglistik ehk pilt, tutvustamiseks, sellest rääkimiseks. Sellest tulenevalt ongi vaja õpetajal eelnevalt läbi mõelda, kas kõiki joonisfilme jõuab ühes tunnis näidata nii, et neid esmalt küsimuste abil läbi arutatakse ning siis veel aktiivsete

---

Tunni õpiväljundid:

- õpilane oskab nimetada käitumisi, mis viitavad perevägivaldale;
- õpilane on saanud julgustust perevägivalda teemadel rääkida;
- õpilane teab ja märkab perevägivalda
- õpilane teab, kuhu pöörduda abi saamiseks, kui tal on mure perevägivalda, vägivalda pärast kodus, koolis jm.

Perevägivallast vabanemiseks saab kasutada erinevaid lahendusteid, erinevaid vahendeid, parim lahendus on vägivaldavaba lahendus. Perevägivallast vabanemiseks teavitustustööd tehes saab kasutada erinevaid vahendeid (foto, internet, ühisloovtöö, sõnavägi, iseseisev töö, arutelu klassis jm).

Kuhu pöörduda abi saamiseks

Lasteabi: 116111 (24h), <https://www.lasteabi.ee/>

Hädaabi – kiirabi, politsei, pääste 112 (24h) <https://www.politsei.ee/et/haedaabinumber-112>

Õpilaste iseseisev töö

Kui tundides/tegevustes ei ole aega kõigi kolme joonisfilmi läbivaatamiseks ja analüüsimiseks, võib jätta nende vaatamise ka koduseks ülesandeks, kuna kõik joonisfilmid on Internetist leitavad.

Õpilastele võib soovitada, et nad ärgitaksid ka oma vanemaid ja teisi koduseid neid lühikesi filme vaatama ja oma muljeid väljendama. Kodus toimunud on otstarbekas järgmine kord õpilastega kokku saades paluda neid reflekteerida.

Lisamaterjal õpetajale teema käsitlemiseks:

Lapse õiguste konventsioon <https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>

Artikkel 19

Osalisriigid (sh Eesti) rakendavad kõiki seadusandlikke, administratiivseid, sotsiaalseid ja haridusalaseid abinõusid, et kaitsta last igasuguse füüsilise ja vaimse vägivalda, ülekohtu või kuritarvituse, hooletussejätmise, hooletu või julma kohtlemise või ekspluateerimise, kaasa arvatud seksuaalse kuritarvituse eest, kui laps viibib vanema(te), seadusliku hooldaja või seaduslike hooldajate või mõne teise lapse eest hoolitseva isiku hoole all.

Vägivald on raske inimõiguste rikkumine, tahtlik füüsilise, vaimse jõu või mõjuvõimu kasutamine teise isiku, inimrühma või kogukonna vastu või sellega ähvardamist, mis võib põhjustada vigastusi, surma, psühholoogilist kahju, hooletusse jätmist, arengu häirumist või õigustest ilmajätmist (ka enesevastane vägivald).

1. Perevägivald – paarisuhtevägivald, lastevastane, naistevastane, eakatevastane vägivald, pere liikmete vaheline vägivald.

Perevägivald ei ole pere siseasi (vägivald kodus perekonnaliikmete vahel), kui lapsed ja teised pere liikmed peavad kannatama vägivalla all.

Peresse kuuluvad kõik pere liikmed, kes elavad koos – vanem(ad), laps(ed), vanavanem(ad).

Perevägivald ohvrit/ohvreid saab aidata ja toetada kõige paremini siis, kui juhinduda konkreetse abivajaja vajadustest.

Koolikiusamine on vägivald – kiusamise liigid

Verbaalne: narrimine, mõnitamine, ähvardamine

Füüsiline: löömine, tagumine, tõukamine, tee peal ees seismine, takistamine, asjade peitmine

Varjatud ehk suhetega seotud kiusamine: seltskonnast ja ühisüritustest välja jätmine, grupist väljaarvamine, tõrjumine, grimassitamine, ignoreerimine, kuulujuttude levitamine

Küberkiusamine: ebameeldivad postitused veebis, loata fotode üleslaadimine, libakontod, ähvardused SMS-i teel.

Kiusamise tagajärjed

Kiusamine mõjutab kõikide osapoolte arengut ja heaolu

- Ohver - üksildus, halvad mälestused kogu eluks, madal enesehinnang, masendus.
- Kiusaja - riskikäitumine, agressiivsus, kriminaalsus.
- Ülejäänud grupp - moraalne allakäik, passiivsus, hirm, heaolu kadumine ja õppeedukuse langus.

VÄGIVALLAENNETUSE KOKKULEPE 2021–2025

https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/vagivallaennetuse_kokkulepe_2021-2025_0.pdf

Õpetajad ja tugitöötajad saavad haridusasutustes ellu viia vägivallaennetuse programme, märgata vägivalda ning kaasata vägivallaennetusse peresid ja kogukonda. Haridusasutuses tuleb vägivallaennetust ellu viia õppetööga lõimituna nii, et õpilane omandaks eluoskused ja vägivalda taunivad hoiakud parimal moel. Lk.10

Ohvri toetamine peab lähtuma tema individuaalsetest vajadustest ja soodustama tema toimetulekut. Pakutavad teenused peavad olema kvaliteetsed ja kättesaadavad kõigile abivajavatele, olenemata ohvriks langemise kohast ja vägivalla liigist. Ohvreid abistav süsteem peab lähtuma enim abi vajavast ohvrist ja arvestama ohvri toimetulekuvõimega. Osa ohvrite sihtrühmi on saanud seni vähem tähelepanu: erivajadustega, eakad, vaenukuritegude ohvrid, lapsena vägivallaga kogunud täiskasvanud. Probleeme esineb psühholoogilise abi osutamiseks. Tähtis on tagada vägivallaohvrite, iseäranis haavatavate (lapsed, erivajadustega, puuetega, eakad, kuritegude ohvrid ja vägivallaga kogunud inimesed, välismaalased, migrantid jne) sihtrühmade kaitse ja tugi kriisiolukordades ja pärast neid. Lk 18

Juhendmaterjal perevägivald vahendamiseks ja ennetamiseks, Merle Linno, Kadri Soo, Judit Strömpl, Tallinn 2011, Justiitsministeerium

https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/perevagivalla_juhis_kovidele_veebi.pdf